

AHISKA-ŞAVŞAT AĞZINDAN DERLEMELER-VIII

Av. Hasan TORUN

Kelime ve deyimlerle ilgili derleme çalışmamızın S, Ş, T harfleriyle başlayan bölümünü sunuyoruz.

Sabaxlux: Sabah kahvaltısı. *Sabax-luği o baştan yiyax da yola düşax.*

Sağın: Sağılan inek. *Qaç baş sağının var?*

Sahan: Metalden yapılmış tabak. *Sahana bir gorux peynir qoy da gatur.*

Sakera: Yörede yetişen bir armut. *Sakeralar sarılanmış, yemanın tam zamanıdır.*

Sako: Palto. *Dede, sakoni gey ki üşümiyasın!*

Sakulak: Henüz olmamış meyve. *Eruklar daha yetişmamiş, sakulaktır.*

Salaca: Ölüm sedyesi. *Deli alacay, molla salacay sevar.*

Salaxana: Başiboş, salakça dolaşan. *Salaxana salaxana gezma ela...*

Salbaga: Ahır. *Mallari salbagaya bağla, sora da alaf ver yesinnar.*

Saltabaş: Yalnız başına, tek olarak. *Saltabaştur, kimsayaıymaz.*

Sambax: Boyunduruğa hayvan bağlama ipi. *Bir çift sambax bükturex Yusuf emiya...*

Sami: Hayvanı boyunduruğa bağlamaya yarayan kısa ağaç çubuk. *Bir bondruğa dört sami iki sambax...*

Sanaxav: İşe yarayıp yaramadığını öğrenmek için çam ağacından alınan örnek. *Bu soçtan bedevra olmaz; sanaxav ey çıxmadi.*

Sanaxsal: Ahırda hayvan gübresinin toplandığı ve süpürüldüğü kanal. *Sanasxali pakla, begün sıra sanındur.*

Sanç: Saplamak. *Xaşarlari lobiylara sançtim.*

Sansalax: Tehlikeli asma köprü. *Sansalaxtan geçarkan muqiyat ol çocuği düşürma...*

Saqavı: Atlarda görülen bir hayvan hastalığı. *Ati saqavi vurmuş.*

Saqropela: Uzak dallardaki meyveleri toplamaya yarayan ağaç düzeneği. *Uzax dallardaki almaları saqropelaynan qopar...*

Sarafla-: Gelin olacak kızın, oğlanın yakınları tarafından görülmesi. *Anay qızı saraflamaya getdi, baxax na xaber gaturacax...*

Saral-: Sararmak. *Armutlar saralmış; tam yeyilacax vaxıtdur.*

Sarol: Yabani erik, can eriği. *Baharda sarollar bayaz çiçek açar.*

Sasxavi: Su birikintisinden su serperek bostan sulamaya yarayan bir çeşit avuçlu ahşap kürek. *Sasxaviyi al get bostani suvar.*

Satar: Ormanda, ağaçların kaydırılarak aşağılara indirildiği ağaçsız dik arazi. *Satardan boyuni bir qoyverdım beş daqqeya diba endi.*

Satrav: İnişli yolda, tekeri yavaşlatmak için, kağının arkasına bağlanan dallı ağaç. *Satrav bağlanmadan ordan öküz arabay enduramaz.*

Satut: Nazlı, ağlayan, ana kuzusu. *Fena satut bir qızdur; bişe demaya galmaz...*

Savacax: Su arkında suyun önüne konulan açılır kapanır tahta engel. *Genelde, değirmen olduğunda kullanılır. Degirman endi, savacaği endur.*

Savayil: Çevresine göre sıcak ve yüksekliği daha az bölge. *Sizin köy savayıldur, kirezlar daha çabuk yetişür.*

Savuş-: Geri çekilmek, kaçmak, uzak gitmek. *Savuş da geçem daha...Fesat adamdur, oni görürsan hama ordan savuş...*

Saxla-: Gizlemek, korumak, esirgemek. *Allah sani kötıluxlardan saxlasın!*

Sayixla-: Uyurken konuşmak, bilinçsiz konuşmak. *Na sayixliyersın ola?*

Sazax: Esintiyle vuran keskin kuru soğuk. *Ela sazax var ki, kulaklarım tonxti.*

Sehim: Hisse, pay. *Bir sehim sanın, bir sehim benim...*

Semtli: Elverişli bir yer. *Gözal, semtli yerdur oray...*

Sengo: Ceviz meyvesinin yeşil kabuğu. *Cevuzi gerkladım da bax elların na hala galdi...*

Sergi: Kalın dokunmuş kilim. *Aburaya sergiyi sar da üstüna da feşxuni hazırla...*

Sevki/seki: Ağaç sedir. *Musafir odasında iki sevkumuz var, bir yata-ğji da yera sararux.*

Sıbir-: Saygısız söz söylemek ve davranışlarda bulunmak. *Çok terbi-yasız bir çocux; üstüma sıbirdi, ner-daysa döğacax...*

Sıçratma: Yöre oyunlarında bir hare-ket adı. *Burada sıçratmaya geçacan!*

Sınıxçi: Kırık çıkık işleriyle ilgilenen kimse. *Şahmurat emi kimi ey sınıxçi bulamazsın...*

Sıra-: Dikmek, sıralayarak dikmek. *Panturum yırtıldı, ignaya ipi tax da sıra...*

Sırım: İnce şerit halinde kesilmiş ve dokumada/dikmede kullanılan deri. *Babam çaruği sıriminan tikardı.*

Sırçet: Gizli saklı. *Taxsildarlar galdi da axorda sirçet davarlari alıp götürdilar...*

Sırtar-: Sırtmak, aşırı gülmek, alaylı gülmek. *Na sırtariyersın ola!*

Sıxala: Zehirli örümcek. *Sxalanın dişlamasi çox kotidur; Allah göstarmasın insani öldürür.*

Sızix: Kumaşlarda renkli düz çizgi. *Sızixli kömlegi fena seviyerim.*

Siga: Akşap kızak. *Sigaya kırçda ey biniliyer. Banim siganın sürutmasi lektandur.*

Sin-: Ses çıkarmadan saklanmak. *Aviyi görünca, büzgiların içına sindim...*

Sinel: Meşe veya kayın ağacından bükülerek yapılan ve demetleri bağlamada kullanılan bağ. *En az oturz tane sinel lazım; herhalda otuz kona neker kırarux.*

Singir: Kas, sinir. *Abu öküzün singirları qopmış.*

Sinip/silip: İnce uzun esnek çubuk. *Çayıra malları soxmışdı, ben da bas-dim sinipi çocuğa, katoladım.*

Köknarlardan toplanan sakız taneleri (sisip).

Sinsqal: Yanan odundan sıçrayan kıvılcım. *Soç oduni fena patlar, sins-qallanur...*

Sintal: Kedi yavrusu. *Pisik, axorun altında beş sintal doğurmuş.*

Sipela: İyice olgunlaşmış meyve; bir cins meşe ağacı. *Sipelaluxda oturup biraz qonuşdux.*

Siripin et-: Tiz ses çıkartarak feryat fi-gan eylemek. *Avidan korxunca ela si-ripininan bağdırdıki ben bila qorxdum.*

Sisip: Yuvarlak ve parlak çam sakı-zı yumrusu. *Küknerin üsti sisip toli.*

Sismat: Tere otu. *Biraz acidur hama, sismati çox seviyerim.*

Sisvi/sivsi: Çamın kurumuş iğne yaprakları. *Sivsiya verdım ateşi da isindux.*

Soç: Kara çam. *Soçtan ey bedevra açılıyer.*

Soqo: Mantar. *Baxçada ela bir soqo buldum ki tepsı kimiydi.*

Sova: Ahşap kapının kasası. *Kapı-nın sovaları çurü-miş.*

Soxra: Baştan savma yapılan iş. *Soxralamış; bela iş oluur?*

Sumplamax: Kendine ait olma-yan yemeğin içi-ne kaşık ya da el sokmak. *Pisik yo-ğurdi sumplamış!*

Sumpo: Beklemiş su, su birikintisi. *Sumpodan su içılmaz.*

Sur: İneğin meme bölgesi. *Xasta-luxdan inegin surları yara olmuş, sa-ğamadım.*

Suro: Gübre suyu. *Axpunun surosi tarlaya doğrı axıp gediyer.*

Surutma/sürütma: Kızakta yerle te-mas eden ve kızıağı kaydıran ön ta-rafı yukarı kalkık kısım. *Xizegin sürut-ması fena ipranmış, yenisini yaptur.*

Suvar-: Sulamak, araziye su ver-mek. *Tarlanın suvarılacax zamani galmiş.*

Sürünti: Çok gezen, dolaşan. *Na sürüniyersın buralarda? Sürüntünün qızı sani!*

Süzek: Süzme aracı. *Gorcoloy sü-zega koydum, süzüliyer.*

Şadlux: Sevinmek, mutlu olmak. *Şad olasın oğulcan! Begün evda şadlux var.*

Şalampur: Henüz tamamlanmamış duvar. *Şalampur, elaca duriyer...*

Şalçoqa: Ceket pantolon. *Yeni şal-çoqa tikturdum, bayramda geyarım.*

Şapalax: Elle ses çıkaracak şekilde şamar atmak. *Yüzüne bir şaplattım ki...*

Şaş: Şaşı, yanlış. *Bu işi yaptın ama şaş olmuş. Çorabi şaş toxumuşsın.*

Şaşorti: Yayla kadını. *Bu sene ba-cım şaşortidur.*

Şennik: 1. Şen, mutlu olmak; halk, kalabalık; düğün, tören. *Get da bax şennik naya toplanmış?*

Şılap: Islak, kaygan yer. *Şılapa bas-tım üstüma çamur şiçradi.*

Şırat: Süzülen peynirin suyu. *Zelxa neney qaymax yerına şırat vermiş...*

Şırla-: Suyun çağlayarak akması, şırıldamak. *Selgâh başaşşağı şırladı getti...*

Şimur: Küflenip çürümeye yüz tut-muş. *Bişe şimurlanmış, yeyılmaz.*

Şin: Kağının tekerleğine geçirilen demir halka. *Bir çift şin yapturdum demurciya.*

Şişek: İki yaşında dişi koyun; man-da yavrusu/kotik. *Bir şişegi satıp bir radiyo aldux.*

Bişi.

Şitan-: Başarı elde edince heveslenmek. *Şitandi da işi sonuna kadar yaptı.*

Şivan: Feryat, figan. *Evan şivan düşsun da, peg olasız.*

Şoğurt: Salya. *Qızı görünca ağzının şoğurtları axdı.*

Şor: Yağsız tuzlu peynirin özel tadı. *Şor peynir olmadan edamiyerim; fena alışuğum.*

Şorax: Tuzlu, tuzlu su çıkan yer. *Şorax bir yerdur, ot mot bitmamiş heç.*

Şölva: Yansıyan ışık. *Aynanın şölvasi yüzüma vurdi.*

Şulupana: Makakel denen kalın gövdeli otsu bir bitkinin gövdesinden yapılan ve su fışkırtılan düzenecek. *Benim şulupanam suyi daha uzağa sepduriyer.*

Şum: Asık suratlı kimse. *Niya ela şumladın bişe?*

Şumlan-: Suratı asılmak, sefilleşmek. *Ela şumlanmış ki içim parçalandı.*

Şuralla-/şulalla-: İğne iplik kullanılarak elle kabaca dikmek. *Panturumun dizi yırtılmış şuralla da geyem.*

Şuşla-: Sıcak ortamda bekletmek, bezle sarıp sarmalayıp ısıtmak. *Beş gorcolo peyniri şuşladux.*

Şuşuk: Su değirmeninde suyun

tazyikli aktığı delik. *Şuşuk yerından çıxmış, borbaldan dönmiyer.*

Tabax: Bulaşıcı ve öldürücü bir hayvan hastalığı, şarbon. *Mallar tabaxtan qırıldı bu sene...*

Tabo: Ayaklarında eğrilik bulunan

kimse. *Yüzüna qarşı tabo dedim, fena herslandi, qaçtım.*

Tada: Ağa, ağabey. *Dadaş sözünün karşılığı. Kazım tadaya söyledim, galacax.*

Tafra: Naz, çalım. *Bir bax hala; tafarasından geçilmiyer.*

Talan et-: Yağmalamak, mahvetmek. *Avi tarlaya girmiş da her terefi talan etmiş.*

Talda: Gölgelek, yağmurdan korunacak yer. *Taldaya gal da islanma.*

Taldalan-: Taldaya girmerek, güneş veya yağmurdan korunmak. *Biraz taldalandux yağmur durdı, sora getdux.*

Tamah: Cimri kimse. *Fena tamah-tur, beş quruşınan başı barabardur.*

Tamaz: Erik kurusu. *Bu sene eruk ağaçları ey gaturdı, tamaz da boldur.*

Taniş: Tanıdık, hısım, akraba. *Uzaxdan biza tanış olur.*

Tapan: Tarlayı sürüp ektikten sonra tohumların gömülmesi için tarlayı düzlemeye yarayan ve hayvan gücüyle çekilen ağaç düzenecek. *Çocuği yolla da tapana binsin, ben öküzün öguna düşacam.*

Tapda-: Ezmek, ayakla çiğnemek. *Ayağımın altına alur da tapdarım sani!*

Tapdax: Taptanarak yassı duruma gelmiş şey. *Ot yetarınca tapdaxdur.*

Tapla-: Ellerini sıvı bir şeye bandırmak, daldırmak, vurmak. *Ayaklarını suya taplattı.*

Tapul: Elle taşınabilecek kadar ot, bir dirgen ot. *Tapulla, dirgeninan al gatur yığını yapax.*

Taqaza: Arızalı, bozuk. *Na fena taqaza arabadur!*

Tar: Yukarıdan asılmış, tavukların oturduğu kaba sırk. *Bax hala tavux tara oturmuş?*

Tara-: Taramak; hastalığın canlının belli bir bölgesine bulaşması, yayılması. *Çocuğun ellarımna meçeç taramış.*

Tarpoş: Sahan kapağı. *Tarpoşi üstüne örtmeyi unutma, içine bocük düşmasin.*

Tart-: Ağırlığını ölçmek; dengeyi kaybederek düşecek gibi olmak. *Köpridan geçanda tarttım, azkala düşacaydım.*

Tarxan: İş yapmayan, işten hoşlan-

mayan kimse. *Tarxanın biridur, işa yanaşmaz.*

Tarxanna-: İş yapmaya yapmaya işe yatkınlığını ve çevikliğini kaybetmek. *Otura otura tarxannamış...*

Tat: Çorabın bileğe kadar olan ayak kısmı, kağının arkasına bağlanan dallı ağaç. *Çorabın tatini nerdaysa biturdum.*

Tatman: Eldiven. *Ela savux etti ki tatman kâr etmedi, ellarım tonxdı.*

Tavlan-: İyi beslenerek şişmanlamak. *Ey tavli öküzdür.*

Tavrecul: Bir meyve çeşidi. *Tavrecul ey suli meyvadur.*

Tavşal: Kalın kadın başörtüsü. *Hava savux, tavşalımı başıma attım da galdım.*

Taykeş: Birbirine ters, uygunsuz çift. *Qaranuxda ayaqqabımı taykeş geymişim.*

Tegera: Üst üste gelişigüzel yapılan yığın. *Tegera ettuğ galdux konaları.*

Tekatek: Yalnız başına; halk oyununu türü. *Qalx bir tekatek oyna da seyredax.*

Tekmük: Tekme. *Bir tek mük atdım, azqkala bayıldı.*

Tela: Bir ağaç türü. *Telanın yaprağı bu xastaluğa ey galiyer.*

Tepran-: Kımıldamak. *Hayde tepran; hekeş işa getdi san hala yatiyersın.*

Teprat-: Kımıldatmak. *Az teprat al tına taş qoyacam.*

Tepur: Ayaksız sofa. *Tepurun üstüne qoy sıcax puğaçayı...*

Terek: Raf. *Terekler bomboş qaldı.*

Termaş: Mirasın hayırsızı. *Başına termaş qala!*

Teşi: Bir halk oyunu; iplik bükme yarayan büyük iğ. *O ipi teşida bük.*

Tez-: Ürküp gitmek. *Danalar sinekdan tezdılar.*

Tezek: Yakmak üzere kurutulmuş hayvan gübresi. *Tezeğin qoxusi peynıra vurmuş.*

Tığ: Örgüde ve kanaviçe işlerinde kullanılan alet; tınaz, harmanda dövülmüş ekin. *Tığı makinaynan savuracavux, gal da makinay çevur.*

Tığa: Yaramaz erkek çocuk. *Tığaya bax; başından beyük işlara qalxışiyer.*

Tığırbi: Kene. *Davarların üsdi tığırbi qayniyer.*

Tılap: Sulu arazi, bataklık, suya dalmak. *Deredan qarşıya suya tılapladım geçdim.*

Tintillan-: Yavaş iş yapmak. *Tintillanıp durma orda!*

Tıqa/tıxa: Çanak çömlek yapmada kullanılan kil. *Bir tulux tıqa olsa pileki yaparux.*

Tırakuna: İshal, amel olmak. *Tırakunaya tutulmuş, bol su içur.*

Tıras, tırasla-: Sıvı dışkı. *Çocuk fena tırasladi bişe, trakuna tutmuş...*

Tırink: Tekme. *Na tırınqlaniyersın ela?*

Tırır: Amel, ishal. *Dana yel otu yemiş da fena tırırliyer.*

Tırkme/kurtmel: İç organ, böbrek. *En gözal yeri tirkmelidur.*

Tırmıxlanti: Tırmıkla toplanan şey.

Tırmıxlanti işda bu kadar oldı.

Tıxmela: Kabuğundan kök boya elde edilen bir çeşit meşe ağacı. *Tıxmelanın kabuğunu soy, kazanda kaynat; işta sana kumaş boyası.*

Tızix-: Ürmek, seğırtmek (hayvanlara mahsus). *Düga fena tızixtı...*

Tika: Et parçası. *Dana eti fena ey qoxiyer, bir tika ver da yiyem anan baban xeyrina...*

Tikak: Dirsek. *Tikakımı bir yera vurmuşım, elim bujlandı.*

Tikala-: Eti parça parça doğramak. *Tikala da qavurma edax bu eti.*

Tikna: Zerre, küçük miktar. *Bir tikna bila vermadın.*

Tita: Sapı yenen bir bitki. *Titanın lezzeti başka otta bulunmaz.*

Titân/tikan: Oğlak, keçi yavrusu. *Titannar yitmiş, qurt kapmadan ara da bul.*

Tomarı: Bütünü, hepsi. *Heç bişey biraxma, tomarısını al gatur.*

Toqabur: Şişman, iriyarı, boynu kalın. *Dayım toqabur bir adamdı.*

Toqaç/toxaç: Mısır tanelerini ayırmak için kullanılan ağaç tokmak, mısır dövme aleti. *Elına toqacı al da biraz yardım et.*

Torlax: İş bilmez, acemi; işe yavan. *Oninan iş olmaz; torlağın biridir.*

Toros: Tomruğun ucuna baltayla açılan delik. *Tomruğa toros attım, zinciri bağladım, galdım.*

Tot: Hayvanın ön ayağı. *Muro, totlarını uzatmış yatiyer!*

Toxli: Bir yaşını doldurmuş erkek kuzu. *Beş toxlumuz var, ikisini sat-sam yetar.*

Toy: Tecrübesiz, acemi; eğlenceli toplantı, düğün. *Yaylada toylar quruldi, zurna çaldı davula vuruldi...*

Toz-: Tozların rüzgârda savrulması. *Yüzger çıxdı, ela tozdiki göz gözi görmedi.*

Tozax: Kar serpintisi. *Dere tozağınan dolmuş.*

Trink: Peşin olarak para vermek. *Trink paray saydım elına, kuyruğı tava sapına döndi.*

Tulux: Tahıl ve un taşımak için deriden yapılan sırt torbası, peynir tulumu. *Anam beni tuluğa qoyar tarlaya ela gedarmış.*

Tuman: Kadın donu, şalvar. *Tuman geymiş köyli qızı.*

Tumbul: Şişman, dolgun. *Tumbul öküz ey gülaşıyer...*

Tump: Tarlanın ekilmeye elverişli olmayan eğimli kenar kısmı. *Orağı dögem ki tumbi biçacam.*

Turusla-: Tüyleri hafifçe ateşte yakmak. *Tavuğun tüylerini alavda türusla getsın.*

Tutxun: İçine kapanık, pısırk, çekingen kimse. *Heç gözi açux degil; fena tutxundur.*

Türüdi: Nereden çıktığı belirsiz, başkasından türeyen. *O türüdidan biza fayda galmaz.*

Tütün: Ev, hane, aile, sigara. *Köyümüz seksan tütündür.*